

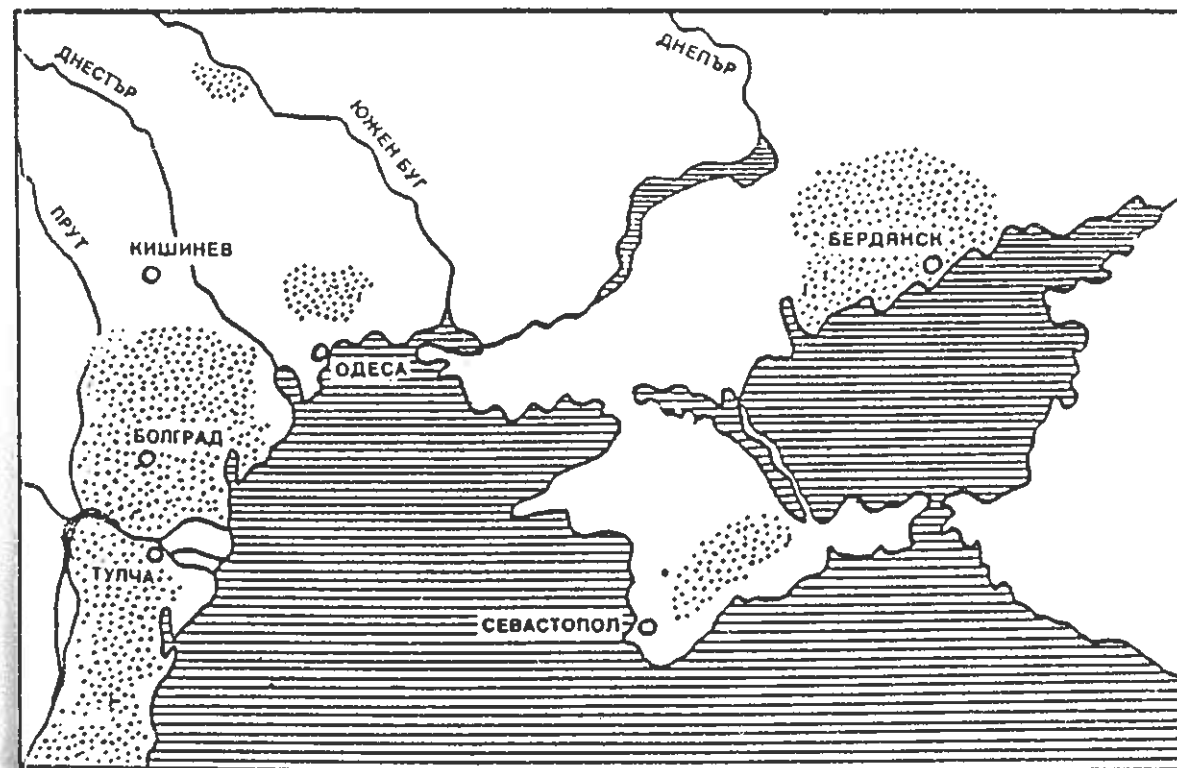
ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ
"СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

Изследвания и материали

том четвърти

**БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО
ПРИЧЕРНОМОРИЕ**

ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ

ТОМ ЧЕТВЪРТИ

Изданието е финансирано от
ВТУ "Св. св. Кирил и Методий" и Национален
фонд "Научни изследвания" при МНОТ

© Съставител: проф. д-р Петър Тодоров

© Научни редактори: проф. д-р Петър Тодоров
проф. Василка Тъпкова-Заимова

© Автори:

гл. ас. кин Ст. Йорданов (ВТУ), н. с. Ч. Бонев (Археологически институт при БАН), ст. н. с. кин И. Баранов (Археологически институт, филиал Симферопол), н. с. В. Майко (Археологически институт, филиал Симферопол), ст. н. с. кин Р. Рашев (Археологически институт при БАН, филиал Шумен), н. с. В. Йотов (Исторически музей, Добрич), ст. н. с. кин Н. Русев (Молдавска АН, Кишинев), н. с. кин Б. Николова (Институт за история при БАН), гл. ас. кин Пл. Павлов (ВТУ), гл. ас. кин И. Тютюнджиев (ВТУ), ст. н. с. кин Р. Михнева (Институт по балканистика при БАН), чл. кор. проф. д-р Стр. Димитров (Институт по балканистика при БАН), ст. н. с. кин Н. Червенков (Молдавска АН, Кишинев), Е. Бачинска (аспирантка, Одески университет), ст. н. с. I ст. д-р В. Тонев (Институт за история при БАН), Ек. Челак (аспирант, Институт за история при БАН), доц. кин Ел. Дроснева (Софийски университет), н. с. кин М. Чолакова (Нац. музей на архитектурата, В. Търново), ас. кин Ст. Анчев (ВТУ), гл. ас. кин К. Калчев (ВТУ), ст. н. с. I ст. д-р Ант. Кузманова (Институт по балканистика при БАН), проф. Фр. Гуида (Римски университет "Ла Сапиенца"), доц. кин К. Пенчиков (ВТУ), ст. н. с. I ст. д-р Н. Жечев (Институт за история при БАН), н. с. кин Бл. Нягулов (Институт за история при БАН), Ст. Антонов (студент, Софийски университет), проф. д-р П. Тодоров (ВТУ), доц. кфн Д. Кенанов (ВТУ), н. с. кин Н. Калашникова (Етнографски музей на Русия, С. Петербург), доц. кин Н. Колев (ВТУ), Н. Стрезева (студентка, ВТУ), проф. Р. Русинов (ВТУ), Св. Топалова (аспирантка, ВТУ), кфн В. Кондов (Пазарджик), гл. ас. Л. Стоичкова (ВТУ), Л. Баурчулу (аспирантка, Софийски университет), ст. н. с. д-р И. Грек (Молдавска АН, Кишинев), Г. Дроснева (учителка, Варна)

Рецензенти: проф. В. Тъпкова-Заимова (публикации № 1, 2, 5 - 10); проф. М. Велева (№ 11, 14, 16, 18—21, 23, 24); гл. ас. кин Пл. Павлов (№ 3, 4); доц. А. Калоянов (№ 28, 29, 36); проф. д-р П. Тодоров (№ 12, 22, 27, 36); доц. кфн Д. Кенанов (№ 30, 32, 37); доц. кфн Ив. Харалампиев (№ 26, 31, 33, 34); доц. кин Ив. Стоянов (№ 13, 15, 17)

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ
"СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"
ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

Изследвания и материали

том четвърти

Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий"
Велико Търново, 1995

ISBN 954 524 1276

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО
ПРИЧЕРНОМОРИЕ
Изследвания и материали
том четвърти
българска, първо издание

Редактор *проф. д-р Петър Тодоров*
Технически редактор *Марина Христова*
Коректор *Стефан Йорданов*

Формат 70X100/16
Печатни коли 29
Тираж 800 бр.
ISBN 954 524 127 6

Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий"
Издателство • ПИК • Велико Търново – предпечат
Печатница • Абагар • Велико Търново

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	9
Предговор (на френски език)	21
Ст. Йорданов — За митологичната младост и мито-ритуалната ликантропия на прабългарския владетел: II. Кутригурският вожд Грод, Курт/Кубрат от Велика България и апокрифният владетел Гордие-Чигочин	31
Ч. Бонев — Етническият облик на карпато-днестърските земи през VI — VII в. (По археологически данни)	53
И. Баранов, В. Майко — Пастирско-пенковската култура и проблемът за разселването на прабългарските племена от средното Поднепровие и Таврика	71
Р. Рашев — Североизточната археологическа граница на Първото българско царство	89
В. Йотов — За един тип сабя от ранното българско средновековие	97
Н. Русев — Някои проблеми на изучаването на средновековната българска материална култура в междуречието на Дунав и Днестър	103
Б. Николова — Църковната организация в района на Долни Дунав и Делтата (края на X в. — началото на XI в.)	113
Пл. Павлов — Татарите на Ногай, България и Византия (около 1270—1302 г.)	121
И. Тютюнджиев — Български военни формирания в Украйна през XVIII в.	131
Р. Михнева — Някои нови моменти в търговията между Балканите и Северното Причерноморие (средата на XVII в.—средата на XVIII в.) ..	137
Стр. Димитров — Гагаузкият проблем	147
Н. Червенков — Създаване на черквите в българските колонии в Бесарабия през първата половина на XIX в.	169
Е. Бачинска — Българските волонтири в дунавската казашка войска (1829—1869 г.)	181
В. Тонев — Войводата Тодор Тодоров Велков	187
Ек. Челак — Българското начално образование в Южна Бесарабия през 1856—1878 г.	203
Ел. Дроснева — Българската възрожденска книга в Бесарабия. Ч. II. Репертоарни бележки	215
М. Чолакова — Женските дружества и образованието на българки в Русия (1869—1878 г.)	225

Ст. Ангчев — Бесарабският въпрос и определянето на българската граница в Добруджа (Берлин, 1878 г.)	231
К. Калчев — Политическата дейност на д-р Анастасия Ангелова-Головина в България (1879—1886 г.)	237
Ант. Кузманова, Фр. Гуида — Италия и съдбата на българите в Северното Причерноморие на Парижката мирна конференция през 1919 г.	247
К. Пенчиков — Бесарабският въпрос в международните отношения (1920—1924 г.)	257
Н. Жечев — Човекът на дълга. Черти от учителската, обществената и книжовната дейност на Владимир Дякович (1864—1929 г.)	265
Бл. Нягулов — Бесарабски българи в румънската литература между двете световни войни	285
Ст. Антонов — Етнически взаимоотношения между българите и татарите в Добруджа през 30-те години на ХХ в	303
П. Тодоров — България и съдбата на българите от Украйна и Молдова (1941—1945 г.)	309
Д. Кешанов — Полихроний Сирку за народната култура в Молдавия	325
Н. Калатшикова — Българските колекции в Етнографския музей на Русия. История и изследователи	339
Н. Колев — Празнично-обредната система на населението от с. Главан, Старозагорско	349
Н. Стрезева — Празнично-обредната система на населението от с. Главан в Бесарабия	363
Р. Русинов — Граматическото дело на д-р Георги В. Миркович, директор на Болградската гимназия (1861—1864 г.)	377
Св. Тоналова — За историята и езика на туканите в Бесарабия (с лингвистичен материал от Болградско)	389
Р. Русинов — Две “разправици” за бесарабеца Александър Теодоров-Балан	401
В. Кондов — Към въпроса за чуждоезиковото влияние върху български говори в Бесарабия	409
Л. Стоичкова — Към въпроса за номинативните диалектизми в лексиката на бесарабските българи	415
Л. Баурчулу — Някои особености на функционирането на гагаузките “маане”	423
И. Грек — Из архива на доц. Иван Иванович Мешерюк	433
Г. Дроснева — Човекът от войните	447
Списък на съкращенията	455

TABLE DES MATIÈRES

Avant-propos (en bulgare)	9
Avant-propos (en français)	21
St. Yordanov — De la jeunesse mythologique et de la lycanthropie mytho-rituelle des souverains protobulgares: II. Grod, le souverain des Koutrigours, Kourt/Koubrat de la Grande Bulgarie et le roi apocryphe Gordié-Tchigotchine.	31
Tch. Bonev — Le caractère ethnique de la région carpato-dnestrienne aux VI—VII ss. (d'après les données archéologiques)	53
I. Baranov, V. Maïko — La culture archéologique dite Pastirsko-Penkovska et le problème du déplacement des tribus protobulgares habitant la région du cours moyen du Dnièpre et de laTavric.	71
R. Rachev — La frontière archéologique Nord-Est du Premier royaume bulgare	89
V. Yotov — A propos d'un type d'épée du Haut Moyen Age bulgare.	97
N. Roussev — Certains problèmes de la culture matérielle bulgare au Moyen Age dans la région comprise entre le Dniestre et le Danube.	103
B. Nicolova — L'organisation ecclésiastique dans la région du Bas Danube et du Delta (fin du X — début du XI ss.)	113
Pl. Pavlov — Les Tatars de Nogai, la Bulgarie et la Byzance (1270—1302).	121
I. Tutundjiev — Formations militaires bulgares en Ukraine au XVIII s.	131
R. Mihnéva — Certains éléments nouveaux dans le commerce entre les Balkans et le Littoral Nord de la mer Noire (de la moitié du XVII s. à la moitié du XVIII s.)	137
Str. Dimitrov — Le problème des Gagaouzes.	147
N. Tchervenkov — La construction des églises dans les colonies bulgares en Bessarabie pendant la première moitié du XIX s.	169
E. Batchinska — Les volontaires bulgares dans l'armée cosaque danubienne (1829—1869)	181
V. Tonev — Le voïvode Todor T. Velkov.	187
Ek. Tchélak — L'enseignement bulgare primaire dans la Bessarabie du Sud (1856—1878).	203
Hél. Drosnéva — Le livre bulgare en Bessarabie pendant la Renaissance. P. II. Notes sur le répertoire.	215
M. Tcholakova — Les sociétés féminines et l'éducation des femmes bulgares en Russie (1869—1878).	225
St. Antchev — La question bessarabe et la frontière bulgare en Dobroudja (Berlin, 1878).	231

K. Kaltchev – L'activité politique de M ^{me} Anastassia Anguelova-Golovina (1879–1886)	237
Ant. Kouzmanova, Fr. Gouida – L'Italie et le sort des Bulgares du Littoral Nord de la mer Noire à la Conférence de paix de Paris – 1919	247
K. Pentchikov – La question bessarabe et les rapports internationaux (1920–1924)	257
N. Jetchev – L'homme du devoir. Traits caractéristiques de l'activité de Vladimir Diakovitch (1864–1929) en tant que pédagogue, politicien et homme de lettres	265
Bl. Niagoulov – Les Bulgares bessarabes dans la littérature roumaine entre les deux guerres	285
St. Antonov – Rapports ethniques entre les Bulgares et les Tatars dans la Dobroudja au cours des années 30 du XX s.	303
P. Todorov – La Bulgarie et le sort des Bulgares en Ukraine et en Moldavie (1941–1945)	309
D. Kénanov – P. Syrcou au sujet de la culture populaire en Moldavie	325
N. Kalachnikova – Les collections bulgares au Musée ethnographique de Russie. Histoire et chercheurs	339
N. Kolev – Le système rituel de la population du village de Glavan, département de Stara-Zagora	349
N. Strézéva – Le système rituel de la population du village de Glavan en Bessarabie	363
R. Roussinov – L'œuvre grammaticale du docteur Guéorgui Mirkovitch, directeur du lycée de Bolgrad (1861–1864)	377
Sv. Topalova – A propos de l'histoire et de la langue des <i>toukantsi</i> en Bessarabie	389
R. Roussinov – Deux questions concernant le Bessarabe Alexandre Théodorov-Balan	401
V. Kondov – De l'influence étrangère sur les parlers bulgares en Bessarabie	409
L. Stoïtchkova – A propos des dialectismes nominatifs dans le lexique des Bulgares bessarabes	415
L. Baourtchoulou – Particularités du fonctionnement des <i>maanés gagaouzes</i>	423
Iv. Grec – Trois lettres appartenant aux archives du prof. Mechtéruk	433
G. Drosnéva – L'homme des guerres	447
Liste des abréviations	455

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ
ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ
ТОМ ЧЕТВЪРТИ

ПРЕДГОВОР

"Защото има ли нещо по-горчиво от изселването и по-тежко от раздялата с родни, когато споменът за отечеството и близките пробужда винаги сърцето като жилище?"

Григорий Цамблак
Из "Похвално слово за Евтимий"
(началото на XV в.)

Академик Петър Динев бе писал, че в българската литература има две върхови постижения, реализирани с творчеството на Григорий Цамблак и Христо Ботев. Сега, когато светът отбелязва 50-годишнината от края на Втората световна война, приведените по-горе слова на Григорий Цамблак са и едно напомняне за многомилionните миграционни процеси по време и непосредствено след войната, засегнали чувствително и българите в Северното Причерноморие, и повод за размисъл относно хилядите българи и гагаузи, които са били изтръгнати от своя балкански корен именно във връзка със серия други войни, водени през XVIII–XIX в. В наше време става дума за около половин милион българи и гагаузи, обитаващи територии, в които през ранното средновековие се поставя началото на българските етногенетични и държавно-политически процеси, но чиято съдба все още не е вградена в общобългарска национална концепция и политика...

Прочее, том четвърти от поредицата "Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали" съдържа 37 публикации. Те са резултат от усилия както на висококвалифицирани специалисти, университетски преподаватели и сътрудници в научни институти, така и на "прошъпулници" в науката — възможните бъдещи продължители на едно значимо научно и обществено дело.

1. Ст. Йорданов — "За митологичната младост и мито-ритуалната ликантропия на прабългарския владетел: II. Кутригурският вожд Грод, Курт/Кубрат